

Fiatalkori szocializáció: egy fontos kulcs az együttéléshez!

By S.G. Friedman, Ph.D., Utah, and Bobbi Brinker, Ohio
Published in Original Flying Machine, Issue 2:Sept/Oct 2000

A pszichológia hajnala óta nem volt még olyan téma, amely ennyire széleskörű, és folyamatosabb érdeklődést keltett volna, mint a kérdés, hogy az emberi viselkedést ösztöneink, vagy a környezet alakítja-e.

A filozófusoktól a szülőkön át a tudósokig, mindenki próbálta már megfejtetni, hogy vajon melyik erő a hatalmasabb: az ösztön, a velünk született tulajdonságaink, vagy a nevelés.

Ez a téma akkor is fontos, ha papagájokról van szó, mivel hatással van arra, hogy eldöntsük, miként neveljük és tanítsuk őket, hogy segítsük őket társas képességeik legjobbját adni.

Kapcsolódó kutatás

A pszichológia területén végzett kutatások azt mutatják, hogy a környezet rendkívül fontos szerepet játszik a három fő viselkedésminta - mentális, szociális, érzelmi - fejlődésében.

Az 1950-es években lezajlott kísérletek tanulsága szerint a szülők, vagy gondozók nélkül felnevelt kölyökmajmok abnormálisan hosszú ideig bámulnak a semmibe, és stressz esetén előre-hátra dőlöngélve ölelgetik önmagukat.

Szomorú, de a kései 1980-as években ugyanezt jelentették román árvaházakból, ahol a gyermekek az első évüket gondviselő nélkül töltötték. De, nem zajlott még annál ijesztőbb és perdöntőbb kutatás, mint amelyek napjainkban a neuro-tudományban folynak.

Egy jelenlegi agy leképező technikával a tudósok kimutatták, hogy az agysejtek elektromos (idegi) működése megváltoztatja magának az agynak a felépítését. És, hogy ez az idegi aktivitás honnan jön? A tapasztalatból.

Továbbá, habár egy csecsemő idegsejtjeinek (neuronjainak) száma élete során már nem változik, az agya az első egy évben több kapcsolatot (szinapszist) hoz létre, mint amelyet valaha is használni fog.

Megjegyzem, hogy az agy „kigyomlálja” azokat a szinapszisokat, melyek nincsenek kapcsolatban valamilyen korai szenzoros tapasztalattal. Így minél több inger éri a környezetéből, a gyermek annál több szinapszist épít ki. Végül a megmaradt szinapszisok képeznek kapcsolatot a neuronok között, amely megadja az agy teljesen egyedi mintázatát.

Ez a kutatás bizonyítja, hogy a gyermekek esetében a környezeti ingerek és a gondoskodás nem csak a viselkedésre van hatással, hanem az agy szerkezetére is.

Ezt a felfedezést széles körben megismételték több fajon is, köztük macskákon, patkányokon, sőt, még gyümölcslegyeken is.

Mindezek ellenére, úgy tűnik, mindig lesznek megválaszolatlan kérdések, amikor ezt a témát próbáljuk fejtegetni.

Az ezekből a tanulmányokból leszűrt tanulságokat érdemes óvatosan kezelni. A jelenlegi tudomány a következő megállapítások felé húz:

1. A tanulás biológiai szükség.
2. A korai tapasztalatok mennyisége és minősége hatással van a jövőbeli tanulási potenciálra, az érzelmi és szociális viselkedésre.

Ennek fontossága a papagájok esetében

Habár nem rendelkezünk kutatási anyaggal az újszülött papagájok agyát illetően, a fenti állítások általánosításának helyessége már tudományosan igazolt.

Nem találhatunk olyan, papagájokra jellemző tulajdonságot, mely a fenti két állítást helytelenné tenné.

Tudományos adatokra, és a papagájokat sikeresen nevelők tapasztalataira támaszkodva arra következtetünk, hogy a papagájoknak hasonló biológiai szükségük van a tanulásra, és hogy a környezeti ingerek, valamint a gondoskodás hiánya negatív hatással van rájuk, fejlődésük korai szakaszában.

Ezek a következtetések kényszerítik ki a korai szocializáció esetét.

A szocializáció folyamata révén tanulnak meg a fiatal papagájok, az emberekkel, emberi környezetben együtt élni, mint társak.

A korai szocializáció akkor kezdődik, amikor a fiatal madarat kiveszik a fészekből, hogy hátralévő életét, egy a természetestől eltérő, más formában élje le. Ennek célja két viselkedés-kategória megtanítása:

1. A társas léthez szükséges viselkedések, és
2. azok melyek biztosítják a madár kényelmét, egészségét és boldogságát.

A korai szocializáció művészete abban rejlik, hogy a két csoport között minél több átfedést hozunk létre, mert így ami szükségszerű, az boldoggá is teszi a madarat.

Az első hetektől kezdve a papagájnak biztosítani kell különböző, többféle feladatot ellátó színes játékokat, amelyekkel játszhat, és megismerheti anyagukat, tulajdonságait.

- más-más helyekre kell őket vinni, hogy más szemszögből is lássák a világot.
- Meg kell nekik adni a lehetőséget, hogy más madarakkal lépjenek kapcsolatba,

- vízzel játszanak, hogy
- kézre fel- és lelépjenek,
- felfedezzenek különböző színű, alakú és anyagú ételeket, hogy
- zenét hallgassanak,
- a földre szálljanak, hogy
- sima felületen jár hassanak,
- idegenekkel találkozassanak,
- halljanak porszívót,
- repüljenek,
- kikukucskálhassanak a kis dobozuktól, hogy
- köteleken tornásszanak, lóghassanak fejjel lefelé,
- madárszállítóban utazhassanak, hogy
- érezhessék az emberi lehelletet, és a meleg kezeket,
- láthassanak gyerekeket viháncolni, csak hogy párat említsek.

A korai szocializáció egy tervszerű folyamat, melynek során a kicsiket sok tapasztalattal látják el, az optimális időben, az egyénnek megfelelő tempóban.

Ehhez szükség van egy mentorra, aki a legtöbbet tudja kihozni a madár társas beállítottságából úgy, hogy maximalizálja annak tanulásra való természetes igényét.

Az eredmény egy, az élete minden területén bizakodóbb, magabiztosabb, függetlenebb, érdeklődőbb és rugalmasabb madár.

A papagáj nevelés krízise

Rossz papagáj neveldek, tenyészetek azok a helyek, ahol kis ketrecekben, minimális méretű röpdében tartanak madarakat, ingerszegény környezetben, elsődleges célként azt tartva szem előtt, hogy a fiókák felnőjenek és el lehessen őket adni.

A tapasztalat és a viselkedés közötti kapcsolatot vizsgáló tudományos társadalomban történt áttörések az érvényesítések kész tengerét szabadították azokra, akik már gyanították, hogy valami nincs rendben.

Most azon tűnődünk: Vajon mennyi kutatás szükséges még ahhoz, hogy az ilyen madár neveldekben dolgozók is belássák, hogy módszerük nem csak helytelen, hanem embertelen is?

Azok, akik így nevelik a madarakat, mind egy hiedelemrendszerben gondolkodnak. Hiszik, hogy madaraik kereskedelmi áruk csupán, és arra való, hogy eladják őket, mint bármely más terméket, vagy árucikket.

Ebből következik, hogy úgy gondolják, hogy az általuk folytatott madár kereskedelemre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mintha slagot, vagy fogkrémet árulnának.

Ellenzik, hogy profit motivált módszerük összeütközésbe kerül a papagájok humánus körülmények között tartásának, és felnevelésének eszméjével. Ingerektől és gondoskodástól mentes környezetet hoznak létre az általuk kitermelt madarak számára.

Azért cselekednek így, mert hatékony, rövidebb idő alatt megvan, és ez nettó bevételeiket növeli. Máshogyan nem kifizetődő.

Valójában ez annyira igaz, hogy a rendszeren elválasztott és jól szocializált fiatal madarak felnevelése nem eredményez jelentős bevételt, így körültekintően kell eljárunk, ha olyasvalakitől szeretnénk madarat venni, aki úgy gondolja, hogy mégis jövedelmező.

A „papagáj-neveldések” másik fő jellemzője, hogy szeretnék kitenyészteni a „tökéletes házikedvenc papagájt.”

Bizonyos, hogy a felelős állattenyésztés gyakorlata elengedhetetlen a madarak sikeres felneveléséhez. Azon tulajdonságok, amelyeket a tenyésztők kiirtásra ítélnek, nem feltétlenül eltévedt génnek köszönhetők.

Minden kutatás azt bizonyítja, hogy ezek tanult viselkedésformák, amelyeket a környezet ingerei, a szocializáció, vagy a gondoskodás hiánya okoznak.

Sajnálatos módon lehetséges kitenyészteni a csendes amazont, az érzéketlen jákót, vagy a mozdulatlan arát, de mindaz, ami a „papagájtalanítás” során elvész, elképzelhetetlen.

A lényeg az, hogy a szelektív tenyésztés nem elfogadható megoldás a neveldek okozta károkra.

Íme, egy Top 11-es lista arról, hogy milyen eljárásokat kerüljünk el, ha neveldeből választunk madarat, vagy a kiszemelt madarat kézzel neveltéként hirdették.

Ha ezek közül akár egy is igaz, keress egy másik eladót!

1. A madárpárokat tojásgyárként kezelik, a tojásokat mesterségesen keltetik ki. Az elvett tojások után a tojó rendszerint újból rakhat egy második fészekaljat.

A természetben is így tesz, ha egy másik állat kifosztja a fészket. Azonban ez a madarat megviseli, legyengítheti.

2. A kicsiket kis keltetőkbé, vagy ketrecekbe zárják és csak az etetés idejére engedik ki őket. Később csak a rácson át etetik, szondával.

A kézzel nevelésnek a lényege az lenne, hogy a madarak megtanuljanak velünk együtt élni. Ebben az esetben, csak pont erről feledkeznek meg.

3. A kicsiket és a tenyészpárpokat üres ketrecben tartják, mindenféle játék és inger nélkül. Később ezek a madarak passzívabbak lesznek, féltősebbek, stresszesebbek.

Nehezebben vehetők rá, hogy új ételeket kóstoljanak meg, nehezen tudják magukat lekötni.

4. A kicsiket olyan nevelő helyiségben tartják, ahol nem léphetnek kapcsolatba sem egymással, sem emberekkel. Rendszerint egy külön helyiségben nevelik őket. Úgy tartják őket, mint a tárgyakat a polcon, csak etetés idejére lépnek velük kapcsolatba.

5. A kicsiket az időtakarékoság miatt olyan gyorsan és olyan ritkán etetik, ahogy csak lehet, esetleg alkalmaznak olyan módszereket, mint a begyszondán keresztül történő etetés.

6. Nem szentelek időt arra, hogy a fiókák emberrel vagy egymással tanuljanak, felfedezzenek.

7. Óvakodjanak azoktól, akik úgy adnak el kicsit valakinek, hogy azok még nagyon fiatalok, vagy el sincsenek még szüleiktől választva, esetleg etetni kell még őket, vagy rá sem kérdeznek, hogy milyen otthonba, milyen madarat szeretne a vevő.

A még etetésre szoruló madarat valamivel olcsóbban odaadják. A tenyésztő ezzel időt spórol, a leendő gazda megnyugszik, hogy az etetés hatására a madár a bizalmába fogadja.

De ezek a madarak rendszerint sajnos egyedüli házikedvencként végzik. Így nincs lehetőségük megismerni felnőtt madaraktól, a fajukra jellemző viselkedésmintáikat.

8. Ne vegyünk semmit olyan helyen, ahol nem látják el a vevőt instrukciókkal, nevelési információkkal, hanem csak túlradnak a madáron, és általában azt mondják, amit a vevő hallani szeretne.

Mint például: ha sokat foglalkozol vele, akkor egyedül is tartható, megszokta már a kis ketrecet, abban is tartható, ha úgy viszed el, hogy még etetni kell, akkor a bizalmába fogad, és szelíd lesz.

9. Ahol nem ajánlanak fel, vagy biztosítanak vásárlás után segítséget. Nem ajánlanak szakkönyveket, internetes oldalakat, nem kérdeznek a felől, hogy első madarunk-e, vagy rendelkezünk-e kellő szaktudással a választott faj igényeiről.

10. Ahol a tenyésztő sokat beszél a genetikailag kifejlesztett tökéletes papagájról.

11. Ahol a tenyésztő nem érdeklődik a felől, hogy hova, milyen helyre kerül a madara.

A helyzet kezelése

Egyértelmű kritikáink fényében sem szabad azonban, hogy az így nevelt madarakat rögtön elfelejtsük, gondjainkba kell vennünk őket.

Továbbá támogatnunk kell azokat, akik abban az időszakban vették papagájukat, amikor nem volt elérhető megfelelő, részletes információ arról, hogyan is neveljünk, válasszuk ki, és éljünk társunkká szegődött madarainkkal.

Az információhiánynál talán még súlyosabb hátrányt jelent a téves tájékoztatás túlsúlya, amelyet most hál' istennek kijavíthatunk.

A papagájok összetettségét és intelligenciáját ismerve, valószínűleg mindig is lesznek helyzetek, amikor ezt mondjuk majd: „Bárcsak tudtuk volna ezt akkor!”

Természetesen, segítenünk kell - és tudjuk is - azok jövőjét jobbra tenni, akik madarait a „múltban” nevelték fel. Az is igaz, hogy sok madár legyőzte a neveldek okozta károkat és lenyűgöző papagájokká váltak.

Ez a rugalmasság fakadhat a fajok közötti különbségekből is, mint ahogyan a fajkon belüli személyiség-különbségekből is.

Másfelől, ez a papagájok szellemi erejének, gondoskodó családjuknak, és a jó szerencsének tagadhatatlan bizonyítéka.

Sajnálatos módon sok madár szenved mai napig az olyan korai szocializáció hiányából fakadó, kiszámítható viselkedés gondokkal,

- mint a szegényes fizikai koordináció;
- a repüléstől való félelem, a szűk ketrecek miatt, amik nem készítették a madarat repülésre, és nem gyakorolhatott eleget,
- hogy nem képesek magukat játékokkal szórakoztatni;
- szűkös, egészségtelen táplálkozási szokások;
- túlzott félelem,
- kiszámíthatatlan agresszió;
- krónikus csípések és
- a folyamatos rikácsolás.

Ezek elég nehezen kezelhető problémák, de még a legrosszabbakra is létezik gyógyír. Rengeteg kiváló szakember, internetes oldal, email-lista és újító módszerek léteznek.

Továbbá az olyanok, mint a klikker tréning, vagy az írott anyagok segítenek, hogy kiköszörüljünk a csorbát, amit a nevelében, a lelkiismeretlen, vagy rosszul informált tenyésztők okoztak.

Habár sohasem késő, hogy madarad a szocializáció gyümölcseiből részesüljön, a legjobb mégis megelőzni a problémát úgy, hogy ennek korai változatát nagy tudású, tapasztalt emberek végzik.

Nem a vevő feladata, hogy a madarat felkészítse a későbbi, emberekkel eltöltött közös életre, és folyamatosan azon törje a fejét, hogy a madár problémáit már megint, hogyan oldja meg.

A megoldás

Azt, hogy egy papagáj miként neveltetik majd fel, nem a nevelde üzemeltetők és nem is a megbízható, nagy tudású tenyésztők határozzák meg. Mint az a kereskedelemben lenni szokott, a vevőé a végső döntés.

A neveldek addig fogják majd ilyen ingerszegény módon, a szocializáció mellőzésével tartani a fiókákat, amíg lesz, aki fizet érte.

Vagy esetleg vásárolhatunk olyan helyen, ahol társas lény valójuk maximalizálása érdekében olyan módon nevelnek fel fiókákat, hogy az egybecseng az agyról és viselkedésről szóló legújabb felfedezésekkel.

Nagyon közel járunk egy új hajnalhoz, amelyben a pszichológia, a neurológia és a hozzá tartozó fegyelem falrengető információkat hoznak felszínre a környezet, az agyműködés és a viselkedés közti kapcsolatáról.

Mégis, már most eleget tudunk a természet és a nevelés közti kapcsolatáról ahhoz, hogy bátran hozzunk döntéseket arról, milyen módon neveljük fel legsikeresebben papagájunkat.

Hozzáértő tenyésztők több éves tapasztalata és a tudományos tények együttesen megengedik, hogy bátran kimondjuk:

A korai szocializáció az egyik legfontosabb kulcs a papagájok boldog, harmonikus társként eltöltött életéhez. Ezt természetesen a tulajdonosok érdekében is mondjuk, de leginkább a madarakéban.

A papagájok fiatal korukban egymástól és szüleiktől tanulják meg a szociális viselkedést, és ettől nem tanácsos megfosztani őket, mert a párválasztáskor – fajonként többé vagy kevésbé – meg kell fizetnünk az árát.